

Sygn. akt I ACa 165/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Adam Jewgraf
Sędziowie:	SSA Tadeusz Nowakowski (spr.) SSO del. Renata Szczerbowska
Protokolant:	Katarzyna Rzepecka

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2013 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **T. C.**

przeciwko **M. K. (1) i M. K. (2)**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 15 listopada 2012 r. sygn. akt I C 859/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że zasądza od pozwanej M. K. (2) na rzecz powoda T. C. kwotę 29.464,67 (dwadzieścia dziewięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt cztery 67/100) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 31 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz w punkcie II w ten sposób, że zasądza od powoda na rzecz pozwanego M. K. (1) kwotę 1.302 zł;

2. oddala dalej idącą apelację;

3. zasądza od pozwanej M. K. (2) na rzecz powoda 1.800 zł kosztów postępowania apelacyjnego;

4. zasądza od powoda na rzecz pozwanego M. K. (1) 1.800 zł kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił powództwo T. C. przeciwko M. K. (1) i M. K. (2)

o zapłatę 180.000 zł z odsetkami od 22 listopada 1999 r. i zasądził od powoda na rzecz pozwanego M. K. (1) koszty procesu.

Sąd ten ustalił, że w dniu 13 listopada 1998 r. pozwani M. K. (2) i M. K. (1) jako pożyczkobiorcy zawarli umowę pożyczki

z M. K. (1) ojcem pozwanego (pożyczkodawcą). Umowa pożyczki dotyczyła kwoty 55.232 USD tj. 180.000 zł, którą pożyczkobiorcy zobowiązali się zwrócić w trzech transzach: równowartość 20.000 USD do 30.09.1999 r.; równowartość 20.000 USD do 30.09.2000 r. i równowartość 15.323 USD do 30.09.2001 r.

W dniu 16 lipca 2000 r. pożyczkodawca - M. K. (1) zmarł, a postanowieniem z dnia 10 stycznia 2001 r. Sąd Rejonowy (...) we Wrocławiu stwierdził, że spadek po M. K. (1) na podstawie testamentu notarialnego z dnia 15 lutego 1991 r. nabyła żona G. K. w całości.

Pismem z dnia 3 marca 2004 r. G. K. wezwała M. K. (1) i M. K. (2) do zwrotu kwoty 180 000 zł z należnymi odsetkami.

W odpowiedzi na powyższe, pismem z dnia 16 marca 2004 r. M. K. (1) poinformował G. K., że sprawa rozliczenia pożyczki będzie rozpoznawana przez sąd przy ustalaniu należnego mu po zmarłym ojcu M. K. (1) zachowku.

W dniu 25 marca 2004 r. G. K. zawarła z T. C. umowę przelewu wierzytelności zgodnie z którą przelała na rzecz cesjonariusza swoją wierzytelność nabytą w drodze spadku w stosunku do M. K. (1) i M. K. (2) wierzytelności na kwotę 180 000 zł plus odsetki z tytułu pożyczki zawartej w dniu 13 listopada 1998 r.

Pismem z dnia 25 marca 2004 r., nadanym w dniu 31 marca 2004 r., G. K. zawiadomiła pozwanych M. K. (1) i M. K. (2) o dokonaniu cesji wierzytelności w wysokości 180 000 zł na rzecz cesjonariusza T. C..

Pismem z dnia 26 marca 2004 r., nadanym w dniu 26 marca 2004 r., T. C. wezwał pozwanych M. K. (1) i M. K. (2) do zapłaty kwoty 180 000 zł z ustawowymi odsetkami od terminów zwrotu pożyczki, w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania.

W odpowiedzi na powyższe pismo, pismem z dnia 10 kwietnia 2004 r. skierowanym do T. C., pozwany M. K. (1) poinformował, że sprawa rozliczenia pożyczki będzie rozpatrywana przez sąd przy ustaleniu należnego pozwanemu po ojcu M. K. (1) zachowku.

W pozwie z dnia 28 kwietnia 2003 r. M. K. (1) wniósł o zasądzenie od G. K. kwoty 300 000 zł tytułem zachowku po zmarłym ojcu M. K. (1).

Powyższy pozew G. K. otrzymała w dniu 20 lutego 2004 r. i w złożonej w dniu 5 marca 2004 r. odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa wskazując między innymi, że M. K. (1) zwracał się o rozliczenie zachowku ale spadkobierczyni G. K. stanęła na stanowisku, że należny mu zachówek zostanie rozliczony poprzez potrącenie w ramach rozliczenia pożyczki w kwocie 180 000 zł, którą M. K. (1) zaciągnął u spadkodawcy.

Wyrokiem częściowym z dnia 21 września 2010 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od G. K. na rzecz M. K. (1) kwotę 20.911,20 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 lutego 2004 r. tytułem części zachowku po zmarłym ojcu.

Natomiast wyrokiem końcowym z dnia 5 sierpnia 2011 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od G. K. na rzecz M. K. (1) kwotę 25 518,27 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 lutego 2004 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia w przedmiocie spornej umowy pożyczki z dnia 13.11.1998 r. wskazano, między innymi, że M. K. (1) wraz z żoną M. K. (2) zwrócili spadkodawcy tylko część pożyczonej kwoty tj. 50 000 zł. Powyższa kwota została rozliczona w sprzęcie kupionym przez M. K. (1), a przewiezionym przez spadkodawcę do jego lokalu przy u. (...) 3 we W.. Natomiast pozostała kwota 130 000 zł została przez Sąd zaliczona

do masy spadkowej jako wierzytelność spadkodawcy wobec M. K. (1) i jego żony M. K. (2) i powiększyła aktywa wchodzące w skład spadku, a ustalone przez sąd ostatecznie na kwotę 1 379 414,35 zł. Wysokość długów spadkowych została ustalona na kwotę 190 833,25 zł, zatem substrat zachowku to kwota 1 188 581,10 zł, z czego M. K. (1) przysługuje 3/32, tj. kwota 111 429,47 zł. Z powyższej kwoty sąd odliczył kwotę 21518,27 zł zasądzoną wyrokiem częściowym oraz kwotę 65 000 zł (1/2 wierzytelności w wysokości 130.000 zł z umowy pożyczki, którą uznał w tej części za skutecznie potrąconą na podstawie art. 498 k.c.) i zasądził kwotę jak w wyroku.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 31 stycznia 2012 r. zmienił powyższy wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu i powództwo M. K. (1) o zachówek oddalił.

Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie Sąd II instancji wskazał, że po pierwsze kwotę 50 000 zł stanowiącą równowartość wyposażenia baru spadkodawcy przy ul. (...) we W., które to wyposażenie stanowiło w części rozliczenie zawartej umowy pożyczki z dnia 13.11.1998 r., należy doliczyć do wartości czynnej spadku i o tą kwotę Sąd Apelacyjny powiększył wartość majątku spadkowego. Łącznie aktywa spadkodawcy Sąd II instancji ustalił na kwotę 1 247 214,35 zł, w tym kwotę 130 000 zł tytułem wierzytelności spadkodawcy wobec małżonków M. i M. K. (2) z tytułu pożyczki, a wysokość długów spadkowych Sąd Apelacyjny ustalił na kwotę 174 833,26 zł. Tym samym substrat zachowku to kwota 1 072 381,09 zł, a w konsekwencji należny M. K. (1) zachówek został ustalony przez Sąd na kwotę 100 535,73 zł, co po odliczeniu kwoty 20 911,20 zł zasądzonej prawomocnym wyrokiem częściowym z dnia 21.09.2010 r. daje kwotę 79 624,53 zł.

Jednocześnie, ponieważ wierzytelność G. K. w stosunku do M. K. (1) i jego żony M. K. (2) - dłużników solidarnych, z tytułu umowy pożyczki z dnia 13.11.1998 r., ustalona na kwotę 130 000 zł, zgodnie z zarzutem G. K. powinna być rozliczona w całości z wzajemną wierzytelnością M. K. (1) z tytułu zachowku, oraz mając na uwadze treść art. 498 § 2 k.c., Sąd Apelacyjny uznał, że roszczenie powoda o zapłatę zachowku wygasło na skutek umorzenia jego wierzytelności w całości, co skutkowało oddaleniem powództwa w tym zakresie.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że w rozpoznawanej sprawie należało rozważyć dwie kwestie:

- prawomocności materialnej orzeczenia,
- możliwości potrącenia przelanej wierzytelności z wierzytelnością dłużnika, jaką ma ona w stosunku do zbywcy wierzytelności.

Co do pierwszej kwestii to mając na uwadze treść wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2012 r. sygn.. akt I ACa 1313/11 w sprawie I C 777/03 Sądu Okręgowego we Wrocławiu, a przede wszystkim stanowcze ustalenia, które stały się podstawą rozstrzygnięcia, należy przyjąć w niniejszej sprawie, że kwota 50.000 zł z umowy pożyczki z 13.11.1998 r. została rozliczona w sprzecznie gastronomicznym jeszcze za życia spadkodawcy, natomiast kwota 79.624,53 zł uległa umorzeniu wobec skutecznie zgłoszonego przez G. K. zarzutu potrącenia powyższej wierzytelności z wierzytelnością z tytułu zachowku.

Zatem do rozliczenia ze spornej umowy w tej sprawie pozostała jedynie kwota 50.375,47 zł.

Wyrokiem częściowym z 21.09.2010 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu w sprawie I C 777/03 zasądził od G. K. na rzecz (pozwanego) M. K. (1) 20.911,20 zł tytułem części zachowku.

Natomiast pozwany M. K. (1) w odpowiedzi na pozew zgłosił zarzut potrącenia z tytułu zachowku kwoty 300.000 zł czyli również co do należności zasądzonej wyrokiem częściowym z dnia 21.09.2010 r. w wysokości 20.911,20 zł.

Omawiając przepis art. 513 § 2 k.c. Sąd pierwszej instancji wskazał, że przepis ten należy tak rozumieć, że dłużnik z cedowaną wierzytelnością może potrącić wszystkie wierzytelności przysługujące mu względem zbywcy, które uzyskał do chwili powzięcia wiadomości o przelewie, jeżeli są wymagalne i zaskarżalne. W tej sytuacji wbrew stanowisku powoda, w rozpoznawanej sprawie nie ma znaczenia, która wierzytelność była wcześniej wymagalna.

Sąd Okręgowy przyjął, że roszczenie pozwanego o zachówek było wymagalne już od stycznia 2001 r. (art. 1007 § 1 k.c.). Zatem zgodnie z art. 498 § 2 k.c. w zw. z art. 513 § 2 k.c. wierzytelność z tytułu umowy pożyczki z 13.11.1998 r. uległa umorzeniu o kolejną kwotę. Przy czym zgodnie z art. 499 k.c. potrącenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy stało się możliwe. Jak wskazał dalej Sąd Okręgowy przytoczone argumenty potwierdzają, że powództwo o zapłatę 180.000 zł było niezasadne co do kwoty 150.535,73 zł o czym orzeczono w punkcie I sentencji wyroku oddalając powództwo.

Sąd pierwszej instancji przyznał jednak, że winien był zasądzić solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 29.464,27 zł z ustawowymi odsetkami od 30.09.2001 r., ale w wyniku pożyczki nie uwzględnił tej kwoty.

Wyrok ten co do kwoty 29.464,27 zł z ustawowymi odsetkami od 30.09.2001 r. oraz co do kosztów procesu zaskarżył powód. W apelacji zarzucił sprzeczność rozstrzygnięcia (wyroku) z ustaleniami poczynionymi w sprawie ze względu na pomyłkę Sądu w zakresie poczynionych obliczeń.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwoty 29.464,27 zł z odsetkami od 30.09.2001 r. i kosztów postępowania.

Pozwany M. K. (1) w odpowiedzi na apelację wniósł o jej odrzucenie w całości ewentualnie o jej oddalenie. Pismem procesowym z dnia 1 marca 2013 r., które wpłynęło do Sądu Apelacyjnego 4 marca 2013 r. pozwanym M. K. (1) podtrzymał w całości złożoną w odpowiedzi na apelację oraz przedłożył umowę przelewu wierzytelności na mocy której nabył wierzytelność wobec G. K. w kwocie 30.000 zł, a którą to wierzytelność przedstawił obecnie na podstawie art. 513 § 2 k.c. do potrącenia z ewentualną pozostałą częścią pożyczki wynikającej z umowy z dnia 13 listopada 1998 r. w wysokości 29.464,27 zł.

Wniósł o przeprowadzenie dowodu z załączonego dokumentu na okoliczność nieistnienia zobowiązania objętego powództwem T. C..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny przyjął za swoje czyniąc je podstawą orzekania w postępowaniu apelacyjnym. Sąd Apelacyjny dodatkowo jedynie ustalił, że umowa z dnia 1.03.2013 r. pozwany M. K. (1) kupił od K. K. wierzytelność tego ostatniego wobec G. K. w kwocie 30.000 zł, będącą częścią kwoty zasądzonej na jego rzecz w wyroku z dnia 31.01.2012 r. Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu w sprawie I ACa 1313/11.

Przedmiotową wierzytelność pozwany M. K. (1) przedstawił do potrącenia w rozpoznawanej sprawie.

Wobec tej niekwestionowanej czynności prawnej należało rozważyć jej skuteczność. Zgodzić się trzeba ze skarżącym, a zatem i z poglądem Sądu Okręgowego, co do wykładni przepisu art. 513 § 2 k.c.

Dłużnik z przelaną wierzytelnością może potrącić wszystkie te wierzytelności, które uzyskał do chwili powzięcia informacji o przelewie, ale potrącenie jest również możliwe co do takich wierzytelności, gdy wierzytelność dłużnika (względem zbywcy) nastąpiła po tym, kiedy otrzymał zawiadomienie o przelewie, wówczas jednak pod warunkiem, że wymagalność wierzytelności dłużnika nastąpiła wcześniej niż wymagalność wierzytelności cedowanej.

W rozpoznawanej sprawie bezsporne jest, że wymagalność wierzytelności w kwocie 30.000 zł nabytej przez pozwanego M. K. (1) od K. K. nastąpiła wcześniej bo w styczniu 2001 r. – niż wymagalność wierzytelności powoda T. C. w kwocie 29.464,27 zł., objętej apelacją.

Oznacza to, że potrącenie wymagalnej wcześniej wierzytelności (30.000 zł) z wierzytelnością zbywcy wierzytelności w kwocie 29.464,27 zł – czyli wierzytelności G. K. – jest w rozumieniu art. 513 § 2 k.c. dopuszczalna.

Należy dodać, że wobec oddalenia powództwa (wyrok Sądu Okręgowego z 15.11.2012 r.) w dacie nabycia przez M. K. (1) wierzytelności w kwocie 30.000 zł, dochodzona w postępowaniu apelacyjnym kwota 29.464,27 zł nie jest na rzecz powoda zasądzona. Zatem potrącenie tej kwoty, która nadal jest wierzytelnością G. K. z wymagalną wierzytelnością 30.000 zł jest dopuszczalne.

Należy zatem dojść do wniosku, że określone ostatecznie w apelacji powoda żądanie, dotyczy wierzytelności nieistniejącej, bowiem została ona umorzona w skutek potrącenia z nabytą przez pozwanego wierzytelnością z tytułu zachowku, której wymagalność była bezspornie wcześniejsza niż wymagalność pozostałej do zapłaty pożyczki (jej części) w kwocie 29.464,27 zł.

Ponieważ pozwany może zgłosić zarzut potrącenia w każdej fazie procesu, zatem także w postępowaniu apelacyjnym (patrz. wyrok SN z 15.09.2005 r. II CK 61/05 i z tej samej daty II CK 72/05 – nie publ.) to wobec skuteczności tego zarzutu podniesionego przez pozwanego M. K. (1) apelację wobec tego pozwanego należało oddalić (art. 385 k.p.c.) i orzec co do należnych mu kosztów postępowania w pierwszej jak i w drugiej instancji na podstawie art. 98 k.p.c.

Wyrok podlegał zmianie wobec pozwanej M. K. (2). Faktycznie jak to podniósł powód w apelacji, Sąd pierwszej instancji sprzecznie z poczynionymi ustaleniami, przy czynionych obliczeniach dokonał błędu rachunkowego – co ujawnił w uzasadnieniu orzeczenia.

Powództwo winno być oddalone co do kwoty 150.535,73 zł. Pozostaje zatem do zasądzenia kwota 29.464,27 zł.

Dlatego też wobec zasadności apelacji zaskarżony wyrok należało zmienić jak w punkcie 1 sentencji (art. 386 § 1 k.p.c.).

Jednakże odsetki od zasądzonej tam kwoty Sąd Apelacyjny zasądził od dnia 31 stycznia 2012 r. uznając, że dla pozwanej byłoby nieusprawiedliwioną dolegliwością, sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, zasądzenie odsetek od 30.09.2001 r. skoro zawieszenie postępowania w tej sprawie związane było z długotrwałym postępowaniem sądowym w innej sprawie, co było niezależne od pozwanej.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego zasądzonych od M. K. (2) na rzecz powoda uzasadnia przepis art. 98 k.p.c.

MW